

uravnal tudi članek sam. Vsa navodila in navse za ta dan je podal svojim tovarišem iz lastne skušnje, ki jo kaže zlasti stavek: Skrbj tedaj, dragi učitelj, in si prizadevaj, da si že prvokrat pridobiš ljubezen učencev in jim že prvi dan šolo priljubiš.

V 5. št. je njegov sonet Ave Marija, ki kaže, da je Gerbec tudi pri nabožnih pesmih lepo izrazil svoja čustva in jih dobro prelil v vezano besedo.

Enajsta številka Učiteljskega tovariša prinaša Gerbecov uvodnik »Nekaj šolskim pripravnikom in učiteljem«. V njem podaja učiteljem nasvete, kako naj se dalje izobrazijo. Učiteljski abiturienti z dobrimi izpričevali ne smejo misliti, da je z izvrstnim izpričevalom tudi konec njihove samozobrazbe. Učitelj se mora izobrazevati vse življenje.

Zlasti opominja učiteljske pripravnike, naj ne zanemarjajo tistih ur, ko morajo hoditi po raznih šolah v mestu poslušati pouk izvežbanih učiteljev. Vse, kar slišijo, naj si skrbno zapisejo v poseben zvezek, ki ga bodo zelo potrebovali, ko zapustijo učiteljske.

Pa tudi potem naj se po možnosti udeležujejo med- in konceptualnih izkušenj po raznih šolah. Tam naj bodo navzoči z vso pazljivostjo in naj se uče. Če kaj napačnega zapazijo — naj sebe opozore, naj takih napak ne delajo, ne smejo se pa posmehovati in glasno kritizirati, ampak naj vsakega družijo z vsemi učitelji bratovska stanovska ljubezen.

V 12. št. je izšel Gerbecov spis »Ze stara zastava« — pa jo je težko uganiti. Je to članek, s katerim je on prvi načel v našem stanovskem glasilu gmotno vprašanje tedanjega slovenskega učiteljstva. Članek obsega dobre tri strani in vprašuje, zakaj je najvažnejši stan slovenskega naroda — to je učiteljski stan — najslabše plačan in še to bomo plačo mora zbirati na tako poniževalen način, kot bi pobiral miloščino, ne pa trdo zaslužen plačo. Seveda — pristavlja, da mu te zastave ne bo nihče rešil, ker se ne da. Poziva pa deželni zbor, naj to vprašanje učiteljskih plač reši tako, da bo rešil učiteljsku ugled pri ljudstvu, njega samega pa težkih gmotnih skrbij. To je bila enkrat moška beseda.

Drugi letnik Učiteljskega tovariša v letu 1862. prinaša Gerbecov članek Pravopisje v ljudskih šolah. Priobčil ga je zato, ker učiteljstvo tedaj še ni imelo primerne slovnice za uporabo pri pouku. Zato je Gerbecov članek opozarjal, kje naj začne učitelj s pravopisnim poukom, in daje navodila, kako naj opozarja otroke na posameznih stopnjah na pravopisna pravila. In sicer naj se začne tak pouk že takoj v prvem razredu, ko se nauče čitati in pisati vse črke. Enako kot za prvi daje navodila tudi za višje razrede. Splošno nasvetuje le čim več vaj in manj pravil. Ta članek je izšel v 5. in 6. številki Učiteljskega tovariša.

Poleg tega prinaša 5. številka v rubriki »Novice« Gerbevo Povabilo na naročbo slovenskih pesem — sledeče: Bratje slovenski, čas nam je prizzoril, enako krasnemu pomladanskemu jutru, da se razlegajo naše mile domače pesmi po vseh krajih mile slovenske zemlje, in prosijo prijatelje, da bi mu naročnike nabirali.

Na str. 142. je natisnjena Gerbeva pesem: Pomladansko jutro — za tisti čas prav posrečena. Na koncu pravi:

Zapustil tebe bom, premrzli zid,
Napajal z lepotijami svoj vid
In s ptico pevkinjo bom pel na glas,
Dokler pomlad preljuha bo pri nas.

15. številka Učiteljskega tovariša prinaša najprej oceno prej omenjene Gerbeve zbirke, ki je nosila naslov Glasi slovenski. Ta ocena je za skladatelja prav ugodna. Recenzent prav pohvalno omenja vse skladbe, zlasti pa »Svojemu čolniku« in pa »Vojakom v slovo«, in zbirko toplo priporoča vsem slovenskim pevcem in domoljubom. Naslov te Gerbeve zbirke je Glasi slovenski.¹

¹ Letnica 1861. za nastanek Glasov slovenskih v S. B. L. I., str. 208., je torej napačna in se naj izpremeni v 1863.

bo imel službo in bo opravljal svoj poklic, za katerega se je pripravil, pa makar bo nastopil trnjevo pot Martina Kačurja.

Nebo je rosilo, ko je v spremstvu svojega očeta izstopil na poslednji postaji iz vlaka. Začelo je vedno močnejše deževati, kakor bi se hotelo nebo razjokati nad usodo ubogega učitelja Suhača, ki sicer s pogumom, a že z mešanimi pozitivnimi in negativnimi občutki nastopa svojo trnjevo pot v življenje, za grenko skorjo črnega kruha.

Dolga je bila pot.

Spočetka sta se oče in sin razgovarjala in občudovala novo okolje, v katerega sta prišla, a polagoma so postale besede redkeje, vsak je nosil svojo prtljago in se tesneje stisnil pod dežnik. »Romantična pokrajina« je postala nezanimiva, v glavah obeh pa so se z bliskovito naglo vrstilo različne misli. — Deževalo je neprenehoma in poti ni hotelo biti konec.

Blatna, mokra, lačna, utrujena in celo premražena, kljub temu, da je bil prvi dan mesca junija, sta končno sredi popoldneva prišla do lesene hiše, kjer je bila po pripovedovanju ljudi šola.

»Tako sedaj sva tu!« je rekel oče in postavil težak kovček na prvo stopnico in zaprl dežnik.

»Hvala Bogu!« je odgovoril Suhač, ves utrujen in premočen.

Od bližnje hiše so začudeno gledali prišleca, končno je pristopil starejši, kmečki človek v lesenih cokljah, pozdravil in prijazno pristavil: »Gotovo je prišel novi učitelj k nam, smo že čuli, da bo prišel!« in pričel je odklepavati vrata nizke lesene hiše, »ki naj bi bila šola.« »Slabo sta naletela« je še dodal.

Takoj na isti in prihodnji strani je pa Gerbecov članek Popravek nekaterih fiskarskih pomot v »Glasih slovenskih«, ki mu jih je zagrešil tiskar na Dunaju.

V Učiteljskem tovarišu iz leta 1863. je pa Gerbecov članek Prošnja. V njem omenja slovenske narodne pesmi, ki so jih rodoljubi mnogo nabrali. — Važno pa ni samo besedilo teh narodnih pesmi, ampak nič manj važni niso napevi, ki žive med našim narodom, in škoda bi bilo za vsak biser, če bi se izgubil.

Da se Gerbec ni sukal samo v ozkem krogu slovenske glasbe, ampak je imel pogled uprt tudi na jug, nam priča ravno ta njegov članek. V njem omenja tudi skladatelja Srba Stankovića, čigar zemeljske ostanke so letos iz tujine prepeljali v rodno Srbijo in ga pokopali v Beogradu. O njem pravi Gerbec, da je tudi spoznal ceno in pomen narodnih napevov ter jih nabiral med svojim narodom, kar nam pričajo njegove bogate zbirke.

Zato se obrača do svojih tovarišev in rodoljubov, naj mu pomagajo nabirati napeve in jih ali harmonizirane četverglasno ali pa samo enoglasno pošljejo na njegov naslov v Trnovo.

Marija Klofutarjeva:

Med „zaostalimi“ v otrokovem stoletju

(Nadaljevanje)

Delo zasluži plačilo. Več ali manj pravičen paragraf je oklenil mladoletnike v jarem prisilnega dela, čeprav vrednost dela niti od daleč ne krije stroškov za vzdrževanje gojencev. Vendar bi bilo dobro, če bi bilo v poboljševalnih zavodih vsako delo plačano, kot je n. pr. v kaznilnicah. To dviga moralno vrednost dela, vzbuja čut zavarovanosti, saj čaka na »črne dni« nekaj pošteno zasluženih dinarjev, vzbuja željo po tekmovalstvu, ki je v tesni zvezi z izpopolnjevanjem, budi veselje do dela, s tem koncentrira gojenčeve najboljše tvorne moči, krepi voljo, ki se stopnjuje do čuta dolžnosti in etične samozvesti. Še majhen skok — in gojenko smo privedli do čuta odgovornosti.

V tesni zvezi s čutom odgovornosti je čut za pravičnost in krivico. Ker vzgojevalnice ne obišče ljubi Bog vsako soboto, da bi kot pravičen sodnik dobro plačal in hudo kaznoval, spada tudi ta dolžnost v vzgojiteljevo kompetenco. Vzgojno pravilo je, da je otroka treba kaznovati le na podlagi prestopka, da delikt razume, mu je žal in ve, da bi ga moral na nek način popraviti. V tem primeru sprejme zaslužen kazen z istega moralnega vidika kot zaslužen nagrado ter ne grozi z maščevanjem.

S spoznavanjem etičnih vrednot preidemo na umstveno vzgojo, katere bistvo tolmači O. Zupančič svojemuo Cicibančku, ko gledata razne luči (sonce, mesec, zvezde, ogenj) z besedami:

»Kaj je naša zadnja luč?
Naša zadnja luč je duh;
Vse je mračno, duh nam seva,
k Bogu porta razodeva.«

Svetloba, ljubezen in življenje so tri šolske zvezde vodnice, (Herder.) Če ta trozvezni ideal na pedagoškem nebu ožarja učilnice s

kjer krožijo solca in merijo čas,
večnomirna, brezobzirna,
noč in dan teko preko nas

(O. Zupančič — Duma.)

nastane v šoli življenja ali delovni šoli med gojenci sama po sebi tekmovalna borba.

Čim smo v vzgojevalnici dospeli do duševnega utripa »hočem«, ki je zakoreninjen v človeških potrebah, koristih, željah in nagajenjih, smo postavili osnovo intelektualnemu pouku, katerega delokrog je daleko večji kot kateri koli osnovni ali srednji šoli.

Intelektualna vzgoja v zavodu mora biti pristopna vsem, zlasti pa onim, ki si pred prihodom v zavod niso pridobili dovolj znanja in izobrazbe, ter onim, ki so preveč enostran-

Nabrane napeve bo uredil in za tisk pripravil ter v zvezkih uredil, da se bodo, kar jih bo pripravil, tudi za šolo rabilo.

Ali je Gerbec te napeve res izdal, ne vem. Imam pa od njega komponirane in po učitelju Malenšku poslane narodne pesmi iz tuhinjske doline, ki jih je v malih zvezkih izdajala Glasbena Matica v Ljubljani.

Med premembami učiteljskega stanu prinaša Učiteljski tovariš v 20. št. sledečo pripombo: G. Francetu Gerbecu, učitelju v Trnovem, je dovoljen začasen dopust in njegovo službo bode opravljal g. Leopold Cvek, bivši podučitelj v Škofji Loki.

V 21. št. je pa Gerbecov dopis:

Slovo.

Vsem blagim prijateljem in tovarišem, pri katerih se nisem mogel osebo in pismeno posloviti, ko grem sedaj v konservatorij v Prago, prisrčno rečem: Z Bogom!

Franc Gerbec,
učitelj v Trnovem.

S tem slovesom smo pri Gerbecovem so-
trudništvu v Učiteljskem tovarišu nekako pri polovici.

(Se nadaljuje.)

sko izobraženi. Upoštevati mora enako nepismeno Makedonko kakor izobraženo mestno »frajlico«, ki je končala ali vsaj obiskovala IV. razred gimnazije. Črnogorko ravno tako kot Slovenko, Zagorko ali Banatčanko. Upoštevati mora krajevne razmere gojenčevega dosežanja in bodočega življenjskega miljeja, starostno dobo in prvotno izobrazbo.

Deklicam, ki so po lastni krivdi ali nesreči napravile usoden korak, ne proti soncu temveč v mrak — in upoštevajoč, da je žena velikega pomena za družino, velikega pomena za javno življenje, je treba vzbuditi ali vrniti zavest, da so temelji vsake države v družini, a družine imajo svoje žarišče v ženah materah.

Ni to lahka naloga za vzgojitelja in od njega se zahteva mnogo spretnosti in sposobnosti, da postopoma organizira pisano družbo v pravo, plodovito notranje razmerje do pouka in da končno doseže, da tvori prisilno delo in pouk z gojenci in vzgojitelji veliko vzgojno, delovno, naučno zajednico.

O delovni šoli, šoli učilnici in šoli delavnici, o šoli življenja, o otrokovi samodelavnosti, o sredstvih za potenciranje te samodelavnosti, duševne in telesne aktivnosti, o koncentracijskem in kompleksnem pouku imamo podanih precej dobrih smernic. V tem pravcu je sestavljen tudi novi učni načrt in po njegovih smernicah nove šolske knjige, s katerimi prednjači ravno dravska banovina, ki daje s tem najboljši priznanje svojim šolnikom, da delajo res iz ljubezni do dela in otrok, ne pa zaradi skromne plačice prvega v mesecu. Prav je tako! V najtežjih političnih in materialnih časih, ko smo navezani izključno sami na sebe in na svojo lastno moč, vrelec in propagando, dokazujemo, da nam še ni odbila dvanajsta ura. Če že stoletje vzgojitelja ne prednjači, pa koraka vsaj čvrsto, samozavestno, ljubeče in nežno ob otrokovem svetlu.

Ni moj namen v tem elaboratu razpravljati o didaktiki, ki na psihološki, življenjski najbližji a kulturno najboljši osnovi želi omogočiti gojencu potreben duševni razvoj, svobodno in samostojno pridobivanje kulturnih dobrin in vrednot, potrebnega znanja in spretnosti.

Pouk ima pač značaj dela in aktivnosti, cilj vsega pa je samostojno pridobivanje znanja in razvijanje duhovnih vrednot. Ker je delo v tesni zvezi z življenjem in z zahtevami družbene zajednice, ima pouk takoj v začetku značaj šole življenja, ateljeja osebnosti in organizacije zadruge, ki naj skozi filter šolske ali zavodske vzgoje povede mladež v vrednostno narodno zajednico.

no dejal in postavil vse na mizo. Počasi je zopet odšel ter še dejal: »Če bosta kaj rabila, pa pokličita!«

Nobenemu ni bilo do hrane, kajti kljub lakoti nista mogla ne jesti ne piti, bila sta preveč utrujena.

Počasi sta pričela odpirati prtljago in razdevati reči.

»Na čem bom pa spal?« je vprašal Suhač.

Poklicala sta kmeta, ki je potem prinesel velik snop slame, v slamnjačo pa je naphal ajdovih plev ter tako pripravil ležišče. Rjuhe, zglatnik in dve odeji pa si je učitelj prinesel s seboj. Tako je bila pripravljena postelja na ajdovih plevah.

Ko se je zvečerilo, sta oče in sin takoj legla k počitku. Oče je hitro zaspal, sinu pa ni hotel spanec zatisniti trudnih oči. Misli, slike, doživljaji zadnjih dni so se mu vrstili pred očmi, a vsaka misel, vsak doživljaj mu je namesto radosti prinesel kruto razočaranje. Nikoli v življenju si ni mislil, da bo na prvem službenem mestu kot učitelj spal na ajdovih plevah. Kruto je bilo njegovo razočaranje in poklic, ki si ga je izbral z veseljem, mu je prinesel prvi dan na pot toliko težav in težkoč, katerih si nikoli ni predstavljal. Končno je vendar zaspal.

Zjutraj zgodaj, ko je komaj nastopilo jutro po dežju, ju je zbudilo čudno kručenje. »Kaj je to?« sta hkrati oba vprašala. Spoznala sta, da spita nad svinjskimi hlevi in da krulijo prašiči pod njima. V sobo pa je prihajal skozi špranje na podu »mamljivo« vonj po svežem svinjskem gnoju.

Za zajtrk jima je domača hčerka prinesla lonec sveže prekuhanega mleka, ki jima je dobro teknilo. Oče se je oblekel in se napotil nazaj v dolino.

Pri psihofizično zdravih gojenkah teče proces duhovnega razvoja večinoma v normalnem pravcu.

V poboljševalni vzgojevalnici je v tem malo drugače. Opozoriti moram na nekatere razlike v pouku, predvsem moramo računati z mnogimi zavestnimi sferami, z naravnimi, življenjsko globokimi predstavami kmečke deklice ter s prenasitenostjo mestnih blazirank, ki so okusile že vse z veliko žlico. Spajanje teh dveh nasprotnih elementov v nov življenjski krog zadeva ob težkoče.

Ne morem kaj, da tukaj zopet ne citiram Masarykov aforizem iz že večkrat omenjene Čapkovke knjige.

»Glavno je, otroke rad imeti, znati se v mislih in čustvih poglabiti v njihovo duševno življenje, ki je bolj konkretno in simbolično kot abstraktno in naučno. Pouk mora biti nazoren, povezan z onim, kar vidi otrok okrog sebe, in čim bolj individualiziran. Sploh bi se moralo mnogo več misliti na šolo, vzgojo in pouk — pa tudi dajati mnogo več materialnih sredstev kot do sedaj.«

Kot povsod, mora tudi v poboljševalni vzgojevalni pouk biti čim zanimivejši. Iz zanimanja izvirajoča pozornost vpliva na razvoj in jasnost predstav ter spomina, ki omogoča koncentracijo, temelj intelektualnega pouka. Če bi otroci in odrasli bili vedno sposobni moralne in intelektualne koncentracije, bi kriminalna kronika beležila mnogo manj del, izvršenih v afektu, pa tudi iz površnosti in lahkomišelnosti. Če bi se otroci spominjali vseh dobrih nauk in del, bi bili dobri, hvalni in karakterni.

Ker je v zavodu mešanica otroških tipov, ki se bodo naselili širijo po državi, je treba iz učnega načrta izveči samo ono snov posameznih predmetov, katere prisvojitve bo otroke usposobil za praktično življenje, ki ustreza cilju zavoda, t. j. moralni vzgoji in poboljšanju, in ki ne obremenjuje šibkega »mostička« duševno zaostalih.

Poklicna vzgoja.

Dočim je vsaka osnovna šola nekaka institucija splošne izobrazbe, so razne nadaljevalne šole v zvezi z izpopolnjevanjem gojenčevih individualnih sposobnosti poklicnega značaja. Cilj te vzgoje je usposobljenje za samostojno življenje.

Najmanj bojev povzroča izbira poklica kmečkim fantom in dekletom, ker se po navadi sami odločijo za kmečko delo ali kako rokodelstvo, ki ostane na deželi. Z etičnega in znanstvenega vidika je ta poklic najzavidejši, saj samo v čisti naravi lahko mladoletnik nemoteno preživi pubertetno dobo, ko si kompleksno delo pestro izpreminja po letnih časih in se nihče ne zaveda, kdaj je začel poklicno delo, kdaj je mladenič zamenjal pastirsko palico za plušno držalo, kdaj mladenka ločeni srp za rezilo. Vedno sveža, izpreminjajoča se narava poživlja in hrani njihovo duševnost, razvija čut za estetiko, negovanje rastlin, cvetja, drevja in živali pa čut razsodnosti, nežnosti, čustvenosti, dolžnosti in odgovornosti, poleg razvoja goskodarskih komercialnih interesov, ki jim bodo regulirali življenjsko pot.

Delo pod vedrim nebom, v neskaljeno čisti, večno lepi prirodi vpliva pomirljivo na dozorevajočo seksualnost. Večina deklic iz kmečkega okolja je prišla v zavod seksualno nedotaknjena, pa tudi že prej omenjeni spolni konflikti jih niso iztirili. Slabe gmotne razmere sploh, preobličjenost pasivnih krajev, pa tudi hrepenenje po razširjenju obzorja prisilita »zvesto srce in delavno ročico«, da čestokrat neprilavljena zdrsné na mestni moralni poledici.

(Nadaljevanje sledi.)

—t V Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in v njenih podružnicah v Celju in Mariboru si boste lahko nabavili banovinske zvezke za šolske naloge, ki so vpeljani namesto državnih. — Risanke niso predpisane, zato uporabljajte one, ki jih izdeluje in prodajajo naše knjigarne.

Sedaj ko je bil Suhač sam, mu je postalo še tesneje pri srcu, da bi se najraje razjokal. A bil je vojak, trden in odločen, pa je premagal to bol. Po očetovem odhodu je prišlo nekaj najbližjih otrok v šolo. Te je poslal okrog, da obvestijo druge, naj pridejo prihodnji dan v šolo.

Drugi dan je bil razred poln. Vsi so začudeno gledali novega učitelja, saj so starši doma pravili, da bo novi učitelj hud in bo sigurno imel šibo. S strahom so gledali od najmanjših do največjih izza klopi.

Dan za dnem je učitelj Suhač učil in se trudil s temi hribovskimi otroki, počasi je šlo, a vendar je šlo.

Hrana mu je delala največje težave. Hranil se je pri kmetu, kjer je pač tako, da jedo tedaj, ko je čas, če pa ni časa, pa sploh ne jedo. Kakšen je bil njegov jedilni list.

Zajtrk: mleko in koruzni žganci iz doma namlete moke.

Obed: Zatepena krompirjeva juha in rezanci, ki so bili iz črne moke, s to razliko, da so bili enkrat široki, drugi ozki, tretji debeli, četrtri tanki, zopet dolgi ali pa kratki. Bili so pa vsaki dan.

Večerja: Zabeljen krompir in skodelica mleka.

To je bil jedilni list učitelja Suhača. Pri tem je vzdržal skoraj eno leto, potem pa je pričel sam kuhati.

Skoraj štiri leta je služboval Suhač tam v »planinskem raju«. Po neštetihi prošnjah je bil končno premeščen.

Huda je bila prva pot v življenje in, ko bi morala sedaj biti življenjska pot slajša, pa jo greni nam vsem zob časa, in upanje, da bo naša življenjska pot enkrat lepša in boljša, je le sen mnogih učiteljev Suhačev.